THE ISRAELITE PRESS
The only Jewish Newspaper in Western Canada.
אידישע וואָרט
Office and Place of Business: New Israelite Press Bldg., 165 Selkirk Ave. East
Published daily except Saturday and Sunday
ENTERED AS SECOND-CLASS MAIL MATTER AT OTTAWA
Subscription: $6.00 per year
Est. 1910 Phones: 55 409—52 213
Winnipeg — Manitoba

דער קאנאדער ווייץ-פול - א דורכפאל?

פון א. אידעלמאן

דער "קראפּ" יאר 1929-30 וועלכער האט זיך נאר וואס געענדיקט, איז געווען דער שווערסטער און ביטערסטער אין דער געשיכטע פון דעם קאנאדער "וויטיס פול", און לוי עס ווייזט אויס ווערט זיין לאנג וואס א טאג ערגער.

די גאנצע וועלט איז אינטערעסירט און שפּעקולירט איבער דעם רעזולטאט פון דער פּראבע — מיר זאגן "פּראבע", לעת עתה האט נאך דער "פול" ניט באקומען אין דער מעגלאכקייט — צו באקומען בעסערע פּרייזן פאר דעם פאר־מער. נאך מער מוז אין דער זאך זיין אינטערעסירט יעדער ארבעטער אזוי גוט ווי ביזנעסמאן אין מערב קאנאדע, ווייל דאס וואויל זיין פון זיין פאמיליע, זיין פרנסה און זיין לעבנס שטייגער, וועגן זיך הויפּטזעכלאך אין דער פּריז וואס פאר־מערט קריגט פאר זיין ווייץ. פון לייכט וועט אין דער צוקונפט אנדערש זיין, נאר פאר־לויפיק זיינען די פונדאמענטן פון מערב קאנאדע — ווייץ און די איבעריקע מינים תבואות "די פעטע ערד פון די "פּרעריי", פּראוויינצן ניט ארויס. און דארום איז דאס אין דעם אינטערעס פון יעדן פערזאן אין מערב קאנאדע, צו זיין מער אדער ווייניקער אינפאָרמירט מיט דער איצטיקער קריטי־שער לאגע פון דעם "פול" פארמער און אזוי גוט פון דעם ניט־"פול" פארמער, און מיט זייער שייכות צו געשעפט אין אלגעמיין.

נאך ווען דער אלבערטער ווייץ פול איז פארמירט געווארן אין הערבסט פון 1923, איז אונזער מיינונג געווען און עס ווערט באשאפן אן אומנאטירלאכע קערפּערשאפט, מיט אומנאטירלאכע פונק ציעס, און אין וועמעס כחות מיר קאנען האבן ווייניק אמונה, און די אורזאכע פון אונזער אפיקורסות איז געווען א גאנץ פּשוט'ע — אז דער אנגענומענער גע־זעץ פון "סופּלי אנד דעמענד" גילט אר־מעטום, אין יעדן פּלאץ און אויף יעדער זאך. און דערפארונג האט געצייגט אז דער דאזיקער געזעץ איז אזוי שטארק און ווירקזאם ווי דר נאטור אליין. פון איבער דאמאלסט אין דער עפנט־לאכקייט ארויסווייזן די אומלאנגשקייט פון דער ניי־פארמירטער מעטאדע פון אפּשטעלן דעם פארמערס ווייץ אויף דעם וועלטלאכן מארק, האט נעמיינט פּשוט ריזיקירן מיט'ן לעבן, און שפּעטער אבי־סעל ווען אהרן שאפירא האט זיך באר־ווזן אויף דער כצענע און ער האט פאר־מירט די "פּוסם" אין די פּראָווינצן מאַ־ניטאבא און סאסקאטשעוואן, האבן אפי־לו אזוינע הערדן ווי די באלעבאטים פון דעם "גרייט עקסטענדזש" געמוזט אנגע־מען א פולן טויל מיט וואסער און מאכן א שווייג, פאר מורא אז מען זאל זיי איינגאנצן ניט אויסראטן. אזוי שטארק איז דאמאלסט געווען די עפנטלאכע מיי־נונג פאר דער פארשפּרייטונג פון דער פול אידייע.

און די אומשטענדן האבן אזוי גע־פירט אז מיט'ן אנפאנג פון די פונקצי־אינרונג פון דעם פול האבן די פּריזן פון ווייץ און אנדערע תבואות אנגעפאנ־גען צו שטייגן, און דערגרייכנדיק א הויך כע שטופּע האבן זיי אזוי נידעריק אנגעהאלטן פאר א פּריצאד פון א פינף יאר צייט. עס איז דאן געווען גאנץ נאטירלאך אז דער פול זאל זיך קניפּן אין באק אין ער זאל נעמען אויף זיך דעם קרעדיט פון דאס שטייגן פון די פּריזן, אבוואל די סטאטיסטיקס האבן געצייגט אז דער דורכשניטלאכער ניט "פול" פארמער האט אין פארלויף פון דעם קראפּ יאר געקראגן פאר זיין ווייץ מער מיט איינעם סענט אויף דעם בושל, ווי דער פול פארמער האט באקומען פון דער פּראנאיזאציע.

למאן האמת, מוזן מיר דא אויסדריקן א סברה, אז א דאנק דער עקזיסטענץ פון דעם פול, האט דער ניט־פול פארמער גע־קראגן פאר זיין ווייץ עטוואס מער, אב־וואל ער האט דאס פארקויפט אין דעם אפענעם מארק, ווי ווען דער פול וואלט ניט געווען א פאקטאר אין אפּהאלטן א געוויסע סומע ווייץ פון דעם מארק, אין די מאָנאטן, סעפּטעמבער, אָקטאבער און נאָוועמבער, ווען דער פּלוס פון תבואה איז אמשטארקסטן. ניט קוקנדיק אבער דערויף אין נאך ניט קיין ראיה אז דער פול קאן ברייינגען די ישועה, און אז זיין עקזיסטענץ איז א באַרעכטיקטע. דער פּריז פון ווייץ איז אין יאר 1924-28 געשטיגן הויך, ניט צוליב דעם איינפלוס פון דעם קאנאדער פול, אזוי גוט ווי עס וואלט געווען לעכערלאך צו זאגן אז דער זעלבער אורזאכע — די האנדלונג פון דעם פול, נאר וויל עס זייגען דאן גע־ווען יארן פון פּראספּערעטי־בירזעס אי־בער דער נאנצער וועלט זיינען געווען שטארק אקטיוו, פּריזן פון אלערליי סטאפּס זיינען געטריבן געווארן צו אומ־הערבארע הויכקייטן. ביזנעס האט "גע־בומט" און געלט איז געווען לרוב. אפי־לו איז דאס האט אנגעפאנגען קומען צו זיך און האט געהאט מיט וואס צו צאלן פאר תבואה וואס זי האט נויטיק גע־דארפט.

די קלענסטע עקסטרא טראנסאקציע, די מינדסטע נייעס אז ערגעץ האט רעגן זיך פארשפּעטיקט, איז געווען גענוג אז דער פּריז פון ווייץ און אנדערע תבואות זאל שטייגן אין אן אימפּעט צו פיליייכט אומבארעכטיקטע טויכקייטן.

אז אונזער באהויפּטונג איז א ריכטי־קע קאן מען איצט ארויסזעען פון דאס באנעמונג פון דעם ווייץ מארק זינט אנ־פאנג זומער.

די ערשטע סימנים פון דער ווירקונג פון דער נידערשלאגונג אין אלגעמיינע ביזנעס אויף דעם ווייץ־מארק, האבן זיך באוויז לעצטן פרילינג.

באריכטן האבן אנגעפאנגען אנקומען, ווען א טרוקעניש אין די דרום אמערי־קאנער שטאטן. טאג טעגלאך זיינען אנ־געקומען אלאמירנדע טעלעגראמעס פון שפּרייט איבער דעם נרדלאכן טייל פון די שטאטן און איבער היבשן חלק פון קאנאדע. צום גליק פון קאנאדער פאר־מער איז די טרוקעניש געקומען צו שפּעט אנצוטאן גאר גרויסע שאדנס. אבער די זעלבע טרוקעניש האט זיך פארשפּרייט פרי גענוג, צו מאכן אן אומ־געהויער גרויסן שניט אין דער פּראָדוק־ציע פון דעם קאָרן קראפּ אין די שטאטן. עס ווערט איצט אָפּגעשאצט אז דאס אָפּ־וועזנהייט פון רעגן, האט פאראורזאכט א קורצקייט פון 750 מיליאן בושל קאָרן, און עס וואלט געווען גאנץ נאטירלאך אז אזא פארלוסט זאל זיך תיכף אָפּרופן אויף דער פּריז פון ווייץ אזוי גוט ווי אויף קאָרן. ווייל ווייץ קאן און ווערט געגוצט ביז א געוויסן גראד אנשטאט קאָרן ווען נויטיק און ווען די פּריז דערלויבט.

דער צווייטער פאקטאר אין דעם נאר וואס פארגאנגענעם זומער, ווען א שרעקלאכע טרוקעניש, איינע פון די גרעסטע אין דער געשיכטע פון אמעריקע, האט זיך פאר־בילע געגענען אין דער סאוט, אנווייזנדיק אויף דער עקסטרעם נויטווענדיקייט פון רעגן. אין נארמאלע יארן וואלט דאס געווען געגוג אורזאכע אויף צייטווייליק ארויסטרייבן דעם פּריז, לכל הפחות 25 סענט א בושל. אזעלכעס האט אבער ניט פאסירט. עס איז א פאקט אז דער פּריז האט קוים געקאנט האלטן זיין גלייך־גע־וויכט.

דער לאנג דערוואַרטעטער רעגן איז דאך געקומען און ער האט אָפּגעראטע־וועט די ערעטעניש אין צייט. עס האבן זיך אבער מיטאמאל באוויזן צוויי פאק־טאָרן, וואס אין דורכשניטלאכע צייטן, ניט דוקא אין יארן פון פּראָספּעריטי, וואלטן זיי געווען גענוג אמוניציע פאר די פולס צו ארויפטרייבן די פּריז פון ווייץ, בלי גוזמא, צו צוויי דאָלאר א בושל.

דער ערשטער פאקטאר האט זיך באַ־וויזן אין מיטן זומער, ווען א שרעקלאכע טרוקעניש, איינע פון די גרעסטע אין דער געשיכטע פון אמעריקע, האט זיך פאר־שפּרייט איבער דעם נרדלאכן טייל פון די שטאטן און איבער היבשן חלק פון קאנאדע. צום גליק פון קאנאדער פאר־מער איז די טרוקעניש געקומען צו שפּעט אנצוטאן גאר גרויסע שאדנס. אבער די זעלבע טרוקעניש האט זיך פארשפּרייט פרי גענוג, צו מאכן אן אומ־געהויער גרויסן שניט אין דער פּראָדוק־ציע פון דעם קאָרן קראפּ אין די שטאטן. עס ווערט איצט אָפּגעשאצט אז דאס אָפּ־וועזנהייט פון רעגן, האט פאראורזאכט א קורצקייט פון 750 מיליאן בושל קאָרן, און עס וואלט געווען גאנץ נאטירלאך אז אזא פארלוסט זאל זיך תיכף אָפּרופן אויף דער פּריז פון ווייץ אזוי גוט ווי אויף קאָרן. ווייל ווייץ קאן און ווערט געגוצט ביז א געוויסן גראד אנשטאט קאָרן ווען נויטיק און ווען די פּריז דערלויבט.

דער צווייטער פאקטאר אין דעם נאר וואס פארגאנגענעם זומער, ווען איז גע־ווען גענוג צו פאראורזאכן דאס שטיינן פון דער פּריז פון ווייץ, איז געווען דאס שנעלע פארשפּרייטונג פון "ראסט" אי־בער די "פּרעריי" פּראָווינצן. דער מערב קאנאדער פארמער האט מער אדער ווייניקער געהערט פון דער דאזיקער חו־לאת אויף ווייץ, וואס שרעקט דעם פאר־מער יעדן זומער, און זאן דעם נאך וואס פארגאנגענעם סעזאן, איז די פארשפּריי־טונג פון "ראסט" געווען דאס שטארק־סטע פאר יארן, און דאך האט דער דאזי־קער פאקטאר ניט געקאנט ארויפציען די פּריז אויף דאס מינדסטע, ווען אין אנ־דערע יארן, וואלט דער קלענסטער און אומבאדייטנסטער רעפּארט וועגן דער אנטוויקלונג פון "ראסט" ערגעץ אויף א פארוואָרפענעם פארם, געווען גענוג צו ארויפטרייבן די פּריז אויף 20 סענט א בושל.

האבנדיק די אויבנדערמאנטע פאקטן פאר אונז, מוזן מיר קומען צום באשלוס אז דער סעזאן 1929-30 איז געווען אן אומנאטירלאכער. דער פול האט ניט גע־קאנט אפּהאלטן דעם כסדר פאלענדן מארק, אזוי גוט ווי ער איז ניט געווען דער גורם אין די הויכע פּריזן אין די ערשטע יארן פון זיין עקזיסטענץ, נאר אז עס זיינען געווען פיל שטארקערע סי־בות וועלכע האבן געקאנט איבערווענען די אויבנדערמאנטע, און זיי זיינען די ריכ־טיקע אורזאכע פון די פאלגנדע פּריזן פון תבואות.

צו געפינען דעם ריכטיקן ענטפער פאר דעם דורכפאל פון די מעטאדן פון דעם פול, וואס האט טיילווייז געפירט צו זייער איצטיקער קריטישער לאגע, און די ריכטיקע אורזאכע אדער אורזאכן פון די נידעריקע פּריזן, וועלן מיר מוזן אונ־זערע לעזער געבן א קורצן איבערבליק איבער די געשעענישן אויף דעם ווייץ־מארק, פון זינט דער פול איז פארמירט געווארן, ארומנעמענדיק אויך די ראלע וואס דער פעדעראל פארם באָרד פון די שטאטן האָ טגעשפּילט, פּרובירנדיק אויפ־האלטן די פּריז פון ווייץ, בײַ דער איצ־טיקער צייט.

אויף דעם וועט נויטיק זיין א באזונ־דער אַרטיקל.

מעדיצינישע שמועסן

דר. גרשון לעווין

אבערגלויבן אין דער מעדיצין

דאס גיין צו קינד איז פארבונדן מיט א סך אבערגלויבן. ביים דייטשן פאלק הויבט מען אן צו זאגן, אז מען זאל לייכט קינדער האבן. באלד נאך דער חתו־נה קלערט מען שוין וועגן דעם, און כדי דעם ציל צו דערגרייכן, זיינען פאראן א סך סגולות. די וויכטיקסטע צווישן זיי אין די, אז די יונגפרוי זאל אויפ'ן צווייטן טאג נאך דער חתונה טראגן זאקן אן זאקנבענדלאך, און אויב זי ווערט שוואנ־גער, זאל זי געבן עסן דעם פערד האבער פאנ'ס פארטוך. אין שלעזיען טרינקט שוואנגערע פרויען א סך בראנפן, בכדי דער עובר זאל זיין קליין און זאל לייכטער געבוירן ווערן, אז פון א סך אלקאהאל בלייבט דער עובר קליין, איז א פאקט, וואס אונטערלינט קיין שום ספק, דער־פון ווייסן גוט די יעניקע, וואס באשעפ־טיקן זיך מיט דערציען א ראסע פון קליי־ניטשקע הינטעלאך. ס'איז אבער לייכט צו פארשטיין, ווי ווייט שעדלאך איז פאר'ן עובר דער אלקאהאליזם פון דער מוטער.

בכדי צו פארלייכטערן די חבלי לידה, בשעת די שוואנגערע הויבט אן צו גיין צו קינד, לייגט מען אריין אין בעט פון דער געווינערן פארשיידענע חפצים. מער־סטענטיילס שטיינער אדער וועכעטש. דאס לעצטע איז געווען אין דייטשלאנד אזוי פארשפּרייט, אז די פּאליציי האט דאס פארבוירט. ווי אן אנטי־קריסטלא־כער מנהג. פארצייטנס פלעגן ביי אידן די פרויען אויך צו טראגן ביי זיך א שטיין (אבן תמומה) מיט דעם ציל אפּ־צוהיטן זיך פון מפּיל'ען. אזוינע שטיינער האבן געטראגן ניט נאר שוואנגערע, נאר אויך די, וואס האבן זיך געריכט שוואנ־גער צו ווערן.

בכדי צו באשווערן די חבלי לידה פון דער געווינערן באראף מען קיינעם וועגן דעם ניט דערציילן, אז זי גייט צו קינד. פון דעם אבערגלויבן איז געבליבן ביי מיר אן זכרון זייער א קאמישער עפּי־זאד. ווען איך בין געווען נאך א קליין אינגל איז געקומען קיין לובלין אליעזר הכהן צווייפעל, בכדי צו פארשפּרייטן צווישן די לובלינער זיין ווערק: "חשבונו של עולם". מיין פאטער עה"ש האט אים פארבעטן און ער האט געוואוינט עטלאכע וואכן ביי אונז. אין דער דירה אין מר־גליות'ס הויז אויפ'ן שלאסבארג.

די וואנט, וואס איז געווען א מחיצה צווישן אונז און צווישן אונזער שכן ר' געצעלע פלאנצמאן, איז געווען גענוג דינע, און יעדער האט געהערט, וואס עס טוט זיך ביי דעם אנדערן. ווהי היום, האט אונזער שכנ'ס טאכטער אנגעהויבן צו גיין צו קינד און פון צייט צו צייט האט זי געגעבן א געשריי. אויף צווייפעלס פראַ־גע, פארוואס שרייט זי, האט מיין מוטער אנגעהויבן צו דערציילן א מאנצע מעשה — דעם אמת האט מען דאך ניט קיין ראיה אז דער זאגן! — אז דאס פאר פּאלק ביים שכן לעבט ניט בשלום און פון צייט צו צייט שלאגט דער מאן זיין פרוי. צווייפעל אין געווארן עמפּפערט אז מען האט אים קוים בארואיקט . . . אבער ווען די ווייי־ען זיינען געווארן עפטער און די געשריי־ען הערער, האט צווייפעל געווארן אריינ־קויפן צום שכן מקוים פסק זיין דעם מאן דעם רוצח. דעמאלט האט מען אים שוין נעמוזט אויסזאגן דעם אמת.

אין דייטשלאנד איז פאראן אן אבער־גלויבן, אז מען זאל ניט שיקן נאך אן אקושארקע א מיידל, ווייל עס קאן זיך איר טרעפן אן אונגליק און געבוירן א קינד פאר דער חתונה.

פארצייטנס האט א מיידל בכלל ניט געטארט זיין קיין אקושארקע.

ביי מענדעלע מוכר ספרים אנ'ס בילד פון אידישן לעבן אין דער ליטע, "שלמה ר' חיים'ס" ווערט באשריבן פאלגנדע פצענע, ווי א אידענע גייט צו קינד:

"...דאס ווייבערשע בעט איז פארהאנ־גען מיט א פארהאנג, אנגעזעצט פון אויר־בען ביז אראפּ מיט ברווזלאך שפּילכעס, וואס פינקלען קענן דער שיין פון א וואַ־גיש ליכט (א גראב חבב'דיק ליכט מיט א באוולענעם קנייטל). די באנק, וואס נעבן דער הרובע ראַרט, איז אָפּגערוקט און אויף איר אָרט אי זאויסגעגראבן א גריבל. בעל. איינער עפּעס פון א ווילדן אויס־זעען. האלט א שוואַרצן האן, רייבערט קרייטיכער אזוינע און מאכט משוגענע העוויות. טוט א זעץ דעם האן אין קעפּל און לאזט ארויס אויף משונה קולות עפּעס ניט קיין מענשלאכע ווערטער: "איה ביה סטיטיה, אנרפטי, מרום, שמריאל". ער דרייט מיט די אויגן, בלאזט, שעב־טשעט: מצפּץ, מצפּץ, מצפּץ (ניין מאל) א טופּ געבנדיק מיט דער פוס, א מאך מיט די הענט, ווי ער ראנגלט זיך מיט אימעצן, און ביי איטלאכער "מצפּץ" דערלאנגט ער א דרייי, א זעץ דעם האן אין קעפּל אזוי, אז ער פארגייט זיך געבאך כארכלענדריק. פון אונטער דעם פארהאנג הערט זיך אויך א שרייען, א קרעכצן, וואר רייסט אויס א שטיק הארץ. דער ווילדער פארשון צעשאקלט זיך שטארק ביין, ציט איין דעם אטעם אין זיך. קוועטשט זיך און לאזט ארויס פון דעם בויך, עפּעס משונה'דיקע ווערטער: תל־מבא, חישא ובסוספיק פּסלמניא, — כאפּט דעם האן ביים גארל, דרייט מיט אים, ווי צו כפּרות, טוט אים א וואַרף אין גריבל . . . פארשון און — דאס בענקל שטייט טאקע באלד ווידער אויף זיין אָרט . . . פון אונטער'ן פארהאנג הערט זיך א ווילד געשריי, צוגלייך טאקע א קוויטשעלע, א געוויין, מזל־טוב! זאגט עפּעס א אידענע, א איינגל, הקואי אויף לאנגע יאר".

פון אזא אויסטערלישן מנהג האב איך קיינמאל ניט געהערט און עס איז מיר ניט אויסגעקומען אין ערגעץ וועגן בעם לעבן.

מיט'ן מאמענט, ווען דאס קינד ווערט געבוירן, וויל מען נביאות זאגן, וואס וועט פון אים ווערן אין דער צוקונפט און מען שטיצט זיך אויף די מזלות: ווערט דאס קינד געבוירן אונטער'ן מזל "תאומים", וועט עס זיין גליקלאך, אונטער'ן מזל "אריה" וועט עס זיין אנ'עקשן; אונטער דעם מזל "דגים" — א שיכור. טייל גלוי־בען אויך, אז די צוקונפט פונ'ם קינד איז געווענדעט אינ'ם מאג, ווען עס ווערט געבוירן.

אין מיינע חדר יארן געדענק איך, האט מען דערציילט פון איינעם א מלמד אין לובלין, אז ער זאלצט זיינע קינדער בשעת זיי ווערן געבוירן. מיר האבן אים געהאל־טען פאר א ווילדן מענשן און האבן מורא געהאט צו שטערן אים אין זיינע ר' אמות. אצינד, ווען איך האב מיך מיט דער פּראָ־גע פאראינטערעסירט, האב איך זיך אי־בערצייגט, אז דאס "זאלצן" ניי געבוי־רענע קינדער איז געווען א זייער פאר־שפּרייטער מנהג אינ'ם אלטערטום. אין יחזקל (ט"ו־ד) לייענען מיר: אין דעם מאג, וואס דו ביזט געבוירן געווארן, איז דיין נאפּל ניט געווארן אבגעשניטן, מען האט דיך ניט געבאדן אין וואסער און מען האט דיך ניט געזאלצן און ניט געוויקלט". נאָלען, דער באריטמטער ארצט און דער פילזייטיקסטער שריפט־שטעלער פונ'ם אלטערטום (ער האט גע־לעבט אין דעם צווייטן יארהונדערט) דערמאנט אויך דאס זאלצן קינדער און האלט עס פאר גוצלאך, ווייל די הויס ווערט דערפון שטארקער און באקומט מער ווידערשטאנד קעגן פארשיידענע הויטקראנקהייטן. אצינד הערט מען שוין ניט דעם מנהג.

דאס בלוט פונ'ם "ארט" האט מען באטראכט אלס א זאך, וואס פארמאגט אין זיך א גרויסע הייל־קראפט און קאן באזייטיקן בראָראוקעס אויף דער הויט.

די קימפּעט איז אויך ארומגערינגלט מיט פארשיידענע אבערגלויבענישן, צווי־שען וועלכע עס געפינען זיך אזעלכע, וואס זייער ציל איז געווען אפּצוהיטן דאס געזונט פון דער קימפּעטארן. אזוי, למשל, האט די קימפּעטארן ניט געטארט ארי־בערשפּרייטן איבער א בייט אינ'ם פעלד, ווייל עס וועט דארט גארנישט ניט וואקס־סען, די קימפּעטארן טאר ניט גיין אין קעלער ארויף, ווייל דארט לויערט אויף איר דער טייוול. נאכ'ן האבן דאס קינד באדארף מען פארבינדן דעם בויך פון דער קימפּעטארן מיט'ן מאג'ס טיכל.

ס'איז פאראן נאך אן אבערגלויבן, אז דער מאן קאן אריינגיין צו דער קימפּע־טארן ערשט נאכדעם, ווי ס'האבן זי באַ־זוכט פינף פרויען. אויב דא גייט וועגן דעם, אז מען זאל די קימפּעטארן ניט אויפרעגן — איז א גרויסע פראגע, צי פינף פרויען קאנען ניט מער אויפרעגן ווי איין מאן.

פארצייטנס האט מען צווישן די קימ־פּעטארנס געגומען א סך קרבנות, דאס א. ג. קימפּעט פיבער, וואס פלעגט קומען דורך אן אנשטעקונג פון אומריינע הענט אדער מכשירים. זייט עס איז איינגעפירט געווארן ביי דער געווינערן א גרויסע אנ־טיסעפּטיק און ריינקייט. הערט אצינד כמעט ניט וועגן דער קראנקהייט.—דאס פאלק האט אבער ניט געגלויבט, אז דאס פיבער קומט פון אומריינקייט, און האט עס דערקלערט מיט א פארקילונג און מיט שנעלע פארשפּרייטונג פון "ראסט" אי־בער די "פּרעריי" פּראָווינצן. דער מערב קאנאדער פארמער האט מער אדער ווייניקער חו־לאת אויף ווייץ, וואס שרעקט דעם פאר־מער יעדן זומער, און זאן דעם נאך וואס פארגאנגענעם סעזאן, איז די פארשפּריי־טונג פון "ראסט" געווען דאס שטארק־סטע פאר יארן, און דאך האט דער דאזי־קער פאקטאר ניט געקאנט ארויפציען די פּריז אויף דאס מינדסטע, ווען אין אנ־דערע יארן, וואלט דער קלענסטער און אומבאדייטנסטער רעפּארט וועגן דער אנטוויקלונג פון "ראסט" ערגעץ אויף א פארוואָרפענעם פארם, געווען גענוג צו ארויפטרייבן די פּריז אויף 20 סענט א בושל.

האבנדיק די אויבנדערמאנטע פאקטן פאר אונז, מוזן מיר קומען צום באשלוס אז דער סעזאן 1929-30 איז געווען אן אומנאטירלאכער. דער פול האט ניט גע־קאנט אפּהאלטן דעם כסדר פאלענדן מארק, אזוי גוט ווי ער איז ניט געווען א מאגן פארדראבונג. דערפאר טאקע האט מען ביי א קימפּעטארן מורא געהאט צו עפּענען א פענסטער און מען האט איר א נאנצע וואך קיין עסן ניט געגעבן. אין שלעזיען רופט מען נאך אביגד די קימ־פּעט: "די 21 פאסט זופּן", ווייל די קימפּעטארן באקומט זיבן טעג כסדר דריי מאל א טאג זופּ. דערפאר האט יעדע גע־ווינערן זיך גוט אנגעגעבן און אנגעטרוט־קען פאר'ן גיין צו קינד.

ס'איז דא אן אינטערעסאנט בילד פון א האלענדישן מאלער (ברעוגהעל) וואס שטעלט פאר א שטוב, וואו אין דער מיט זיצט א געווינערן שכור און ארום איר שפּרייט איבער דעם נרדלאכן טייל פון די שטאטן און איבער היבשן חלק פון קאנאדע. צום גליק פון קאנאדער פאר־מער איז די טרוקעניש געקומען צו שפּעט אנצוטאן גאר גרויסע שאדנס. אבער די זעלבע טרוקעניש האט זיך פארשפּרייט פרי גענוג, צו מאכן אן אומ־געהויער גרויסן שניט אין דער פּראָדוק־ציע פון דעם קאָרן קראפּ אין די שטאטן. עס ווערט איצט אָפּגעשאצט אז דאס אָפּ־וועזנהייט פון רעגן, האט פאראורזאכט א קורצקייט פון 750 מיליאן בושל קאָרן, און עס וואלט געווען גאנץ נאטירלאך אז אזא פארלוסט זאל זיך תיכף אָפּרופן אויף דער פּריז פון ווייץ אזוי גוט ווי אויף קאָרן. ווייל ווייץ קאן און ווערט געגוצט ביז א געוויסן גראד אנשטאט קאָרן ווען נויטיק און ווען די פּריז דערלויבט.

דער צווייטער פאקטאר אין דעם נאר וואס פארגאנגענעם זומער, ווען א שרעקלאכע טרוקעניש, איינע פון די גרעסטע אין דער געשיכטע פון אמעריקע, האט זיך פאר־שפּרייט איבער דעם נרדלאכן טייל פון די שטאטן און איבער היבשן חלק פון קאנאדע. צום גליק פון קאנאדער פאר־מער איז די טרוקעניש געקומען צו שפּעט אנצוטאן גאר גרויסע שאדנס. אבער די זעלבע טרוקעניש האט זיך פארשפּרייט פרי גענוג, צו מאכן אן אומ־געהויער גרויסן שניט אין דער פּראָדוק־ציע פון דעם קאָרן קראפּ אין די שטאטן. עס ווערט איצט אָפּגעשאצט אז דאס אָפּ־וועזנהייט פון רעגן, האט פאראורזאכט א קורצקייט פון 750 מיליאן בושל קאָרן, און עס וואלט געווען גאנץ נאטירלאך אז אזא פארלוסט זאל זיך תיכף אָפּרופן אויף דער פּריז פון ווייץ אזוי גוט ווי אויף קאָרן. ווייל ווייץ קאן און ווערט געגוצט ביז א געוויסן גראד אנשטאט קאָרן ווען נויטיק און ווען די פּריז דערלויבט.

דער צווייטער פאקטאר האט זיך באַ־וויזן אין מיטן זומער, ווען א שרעקלאכע טרוקעניש, איינע פון די גרעסטע אין דער געשיכטע פון אמעריקע, האט זיך פאר־שפּרייט איבער דעם נרדלאכן טייל פון די שטאטן און איבער היבשן חלק פון קאנאדע. צום גליק פון קאנאדער פאר־מער איז די טרוקעניש געקומען צו שפּעט אנצוטאן גאר גרויסע שאדנס. אבער די זעלבע טרוקעניש האט זיך פארשפּרייט פרי גענוג, צו מאכן אן אומ־געהויער גרויסן שניט אין דער פּראָדוק־ציע פון דעם קאָרן קראפּ אין די שטאטן. עס ווערט איצט אָפּגעשאצט אז דאס אָפּ־וועזנהייט פון רעגן, האט פאראורזאכט א קורצקייט פון 750 מיליאן בושל קאָרן, און עס וואלט געווען גאנץ נאטירלאך אז אזא פארלוסט זאל זיך תיכף אָפּרופן אויף דער פּריז פון ווייץ אזוי גוט ווי אויף קאָרן. ווייל ווייץ קאן און ווערט געגוצט ביז א געוויסן גראד אנשטאט קאָרן ווען נויטיק און ווען די פּריז דערלויבט.

מעלדונג פון אידישן אימיגראנטן הילפה פאראיין

מאָנטרעאל. — דער אידישער אימי־גראנטן הילפס פאראיין האט מיטוואך דעם 27טן אוגוסט אָפּגעהאלטן אן אור־סערדענטלאכן מיטינג פון איר־דירעק־טאָרן ראס און האט ערנסט באטראכט די געשאפענע לאגע אין צוזאמענהאנג מיט די נייע אימיגראציע גזרות.

אויף דעם דאזיקן מיטינג איז באַ־ריכטעט געווארן וועגן דער רייזע פון דעם ערן־פּרעזידענט, מר. ס. וו. דזשיי־קאבס און דער עקזעקוטיוו דירעקטאָר א. י. פּאל נאך אמאוא און עס איז פעסטגעשטעלט געווארן פון די באקומענ־דע אינפאָרמאציעס פון אמאוא, אז די טויערן פון קאנאדע זיינען צוגעמאכט גע־ווארן נאר אויף א קורצער צייט און אז עס זיינען פאראן גוטע האפענונגען און אז דער גרעסטער טייל פון די לעצטע גזרות זיינען צוריקגעצויגן ווערן ארום פעברואר־מארט קומענדיקן יאר. דאס חייסט אין פינף אדער זעקס חדשים ארום.

מיר מוזן דא קלאר מאכן, אז די סי־ען. אר. אין דיי סי. פּי. אר. און פאר־שיידענע אנדערע שיפס געזעלשאפטן האלטן אויף זייער פערסאָנאל און אפּ־סעס אין דערוואַרטונג אז זיי וועלן אין ניכן ווידער אָנפאנגען די אפּגעשטעלטע ארבעט.

קאנאדע קאן אן אימיגראציע ניט עק־זיסטירן אן איינציקע האפענונג אויף אים ווערן א גרויס־מאכט סיי אויפ'ן פּאליטישן און סיי אויפ'ן עקאָנאמישן געביט פון דער אידישער אימי־גראנטן וועלכע קומען אין אונזער ביר־ה זוכן ארבעט.

אלע די וועלכע וויל פאָרן אין די פאראייניקטע שטאטן, זאָלן זיך ווענדן צו אונז אידער זיי גייען צו אמעריקא־נער קאנסול און זיי וועלן באקומען די געהעריקע הילף און אינפאָרמאציעס;

10. וועגן אלע אימיגראציע אנגעלע־גענהייטן, אלע ענדערונגען אין אימיגרא־ציע געזעץ — איז אונזער אינפאָרמאציע ביורא גרייט צו געבן אלע עצות.

די פארוואלטונג פון דעם אידישן אי־מיגראנטן הילפס פאראיין האט אנגענו־מען פאראיידענע באשלוסן וועלכע וועלן אומבאדינקט פירן דערצו, אז די אידישע איינוואנדערונג קיין קאנאדע זאל אב־סאלוט ניט ליידן אוז אז די אידן זאלן ניט באַ'עולה'ט ווערן בשעת די טויערן פון קאנאדע וועלן געעפנט ווערן אין פאר אנ־דערע עפלקער פון איראָפּייאישן קאנטי־נענט.

די ארבעט ווערט פארטגעזעצט אויף א פארשטארקטן אופן אויף אלע געביטן און מיר בעטן די אידישע באפעלקערונג אנ־צוהאלטן איר אייביקן אפּטימיזם און אונ־זער הייליקע אויפגאבע צו העלפן אונזע־רע ליידענדע פריינט און קרובים אין מזר־רח איראָפּע, וועט דורך דעם אפּטימיזם און אומערמידלאכער ארבעט געקרוינט ווערן מיט דערפאלג.

א. י. פּאל, עקז. דירעקטאר.

דער פּראקטישער וואונש

דריי בעטלער האבן זיך געוואונשן זאכן:

איינער האט זיך געוואונשן, אז ער זאל פארמאגן אזוי פיל רענדלאך ווי פיל עס קאן זיך אויסלייגן פון דער ערד ביז'ן הימל.

דער צווייטער האט געוואונשן, אז ער זאל פארמאגן אזוי פיל פלעגם קומען דורך אן אנשטעקונג פון אומריינע הענט אדער מכשירים. זייט עס איז איינגעפירט געווארן ביי דער געווינערן א גרויסע אנ־טיסעפּטיק און ריינקייט, הערט אצינד כמעט ניט וועגן דער קראנקהייט.—דאס פאלק האט אבער ניט געגלויבט, אז דאס פיבער קומט פון אומריינקייט, און האט עס דערקלערט מיט א פארקילונג און מיט

— איך ווייס, אז אייערע ווינשן זאלן דערפילט ווערן און —

— וואס איז דאס פאר א וואונש? — האבן די ערשטע צוויי אים איבערגע־שלאגן.

— טא הערשט זשע ביז'ן סוף. — האט דער דריטער געענטפערט. — איך וויל אז אייערע וואונשן זאלן דערפילט ווערן און איר זאלט ביידע איינגעמען א מיתה משונה און איך זאל בלייבן אייער יורש.

נאך א לינטשעריי

די נעגער לינטשערייען אין די אמעריקאנער דרום־שטאטן זיינען שוין לאנג געווארן א וואבעדיקע פאסירונג. מען שרייבט וועגן זיי נאך אין די ציימונגען, אבער זיי האבן אויפגעהערט צו מאכן וועלכן ס'איז איינ־דרוק. עס ווערט שוין כמעט ווי אנגענומען, אז אזוי דארף עס זיין, און אז יע־דענפאלס קאן מען גארנישט ניט טאן וועגן דעם.

דער טעג זיינען צוויי נעגערס ארויסגעריסן געווארן פון די הענט פון צוויי דעפיוטי שעריפס אינ'ם שטעטל סקובא, מיס. די נעגערס זיינען געווען ארעסטירט געווארן אויף דער קלאגע פון בארויבן א פארבייפארער אויף דער סומע פון עטלאכע און פערציק דאָלאר אין צירונג. זיי זיינען נאך ניט פּראָצעסירט געווארן און זיינען נאך ניט געפונען געווארן שולדיק. אבער דער המון, — א פארמאסקירטע באנדע פון פופצן פערזאן, — האט זיי ארויסגעריסן פון די הענט פון די דעפיוטי שעריפס און האט זיי אויפגעהאנ־גען אויף א בוים.

פאר אט די "ווייסע" אריסטאָקראטן מיט שווארצע הערצער איז דער נעגער אלעמאל שולדיק. עס איז געגוג דער לייכטער בלבול, אז זיי זאלן לינטשן א נעגער. — ווייל זיי האבן ליב צו זעען דעם נעגערס צאפּלער ניש און טויט־אנגסטן. פאר זיי איז דאס אן אינטערעסאנטער, אמוזירנדי־קער ספּעקטאקל.

אין דעם פאל, ווי פאקטיש אין אלע פאלן פון לינטשערייען, ווערט מיטאמאל הילפלאז די פּאליציי, וועלכע האט אזא שארפן חיש־חריה צו דערשמעקן א פארדעכטיקן נעגערשן פארברעכער. די לינטשערס ווערן כמעט קיינמאל ניט געכאפּט. און אין די זעלטענע אויסנאמען ווען מען כאפּט זיי יא, ווערן זיי ניט פאר'משפּט: די ריכטער און די איינגעשוואָרע־נע וואלטן דאך אממיסטן אליין ניט אָפּגעזאגט זיך פינ'ס ריח פון געבראַ־טענעם נעגער־פלייש אויפ'ן שייטערהויפן . . .

און עס איז ניט אזוי די גערעכטיקייט ווא